

Наукові перспективи
Видавнича група

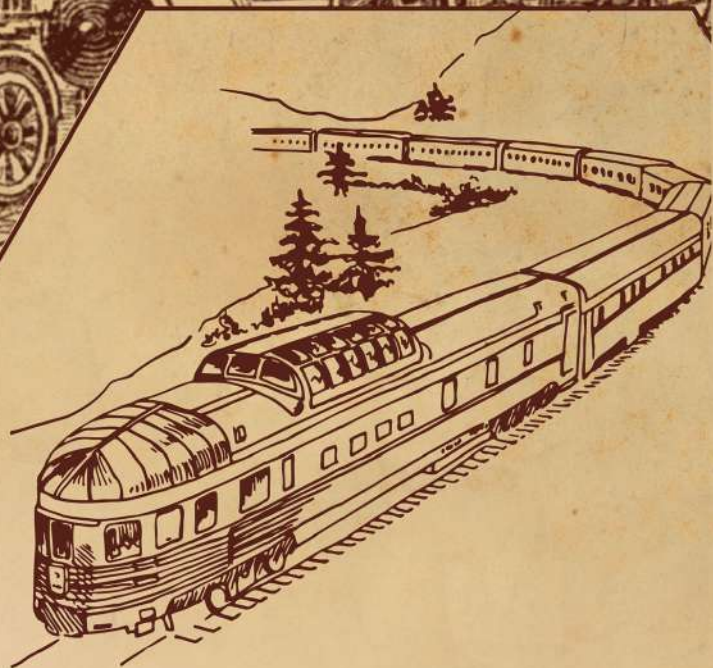
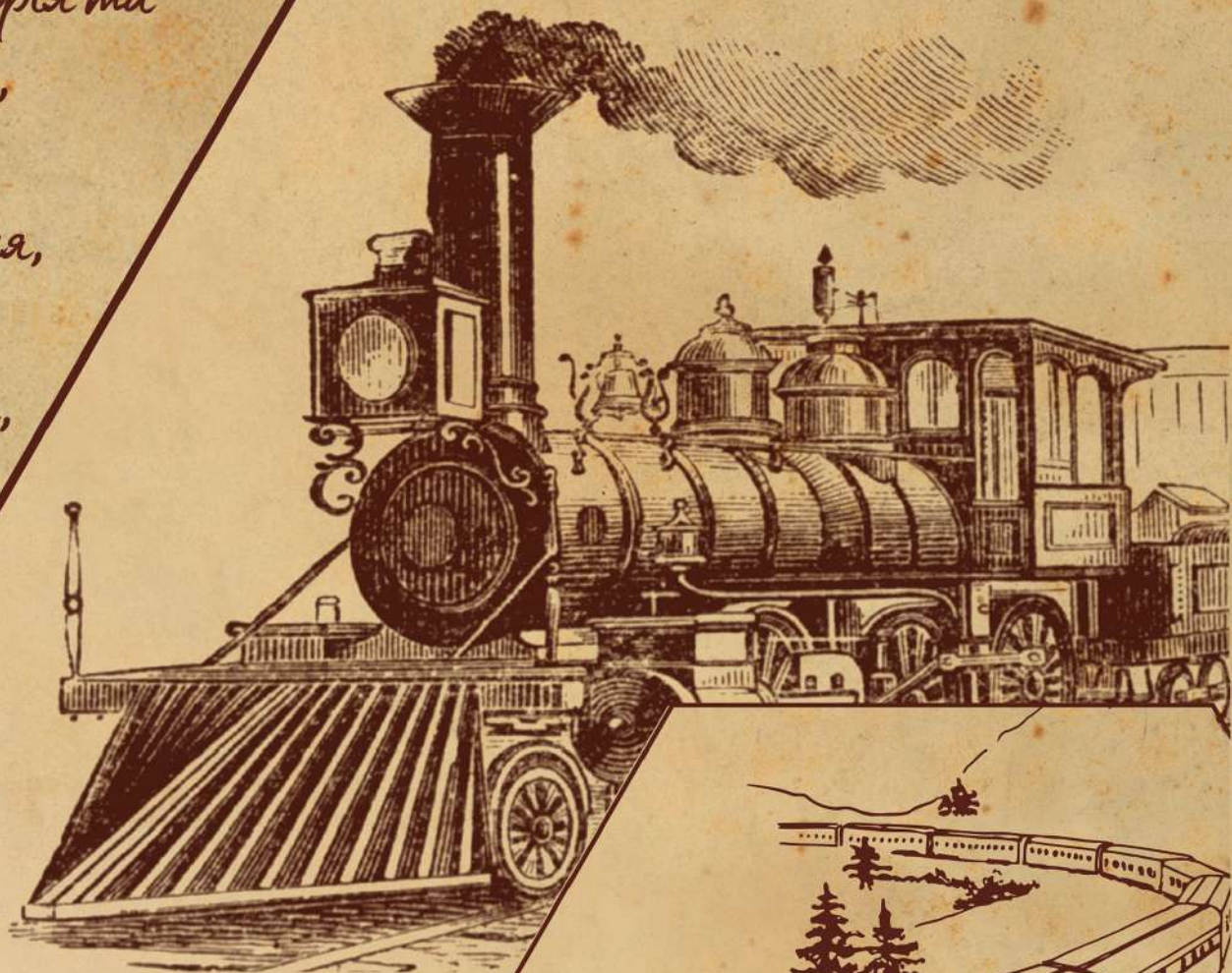

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№5(23)

2024

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 5(23) 2024

Київ – 2024

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 5(23) 2024. С. 1260.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємство та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 13.05.2024, № 6/5-24).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної гільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Даций Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балаласва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Герасименко Юлія Сергіївна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Біла Церква, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Заків Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Ігнатович Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідуючий кафедрою конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Кавіліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомірівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматичної, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карусевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ, Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколасв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Калєєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна — асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгенівна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

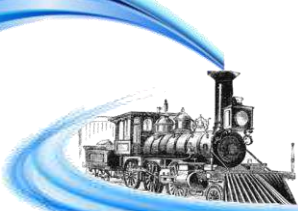
Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Економіка»

Вдовенко Н.М. <i>БАЗОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЕФЕКТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНИХ ДОБРИВ ДЛЯ ГРУП СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ</i>	18
Гарбар Ж.В., Даценко В.К. <i>ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ</i>	32
Головін О.А., Чуйко М.М. <i>ПАРТНЕРСТВО ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	46
Гонтар Л.В. <i>ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ НА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗБУТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	59
Кіш Г.В. <i>ЗАХОДИ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	71
Кондратенко Н.О., Волкова М.В., Швед А.Б. <i>ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ</i>	82
Кубіцький С.О., Кубіцький Ю.С., Кондрат О.Б. <i>ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ</i>	93
Лівандовська О.А. <i>СУЧАСНА МОДЕЛЬ ЗЕЛЕНОГО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	105
Меняйлова Г.Є. <i>РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ МАРКЕТИНГУ І ЛОГІСТИКИ У ЗНИЖЕННІ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ</i>	117

УДК 338.24

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5\(23\)-32-45](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5(23)-32-45)

Гарбар Жанна Володимирівна доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри аграрного менеджменту та маркетингу, Вінницький національний аграрний університет, 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел.: (067) 984-74-14, <https://orcid.org/0000-0003-3492-9224>

Даценко Владислав Костянтинович аспірант, Вінницький національний аграрний університет, 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел.: (068) 698-91-43, <https://orcid.org/0009-0009-4923-854X>

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Анотація. Важливість економічної політики є критичною для досягнення стабільності та відновлення держави, при цьому економічна сфера виступає як ключовий фактор суспільного прогресу, визначаючи його потужність і здатність витримати випробування періоду воєнного конфлікту. Економічна політика відзначається ключовою роллю у забезпеченні ресурсами для потреб збройних сил, а ефективність управління бюджетом та максимізація використання наявних фінансово-економічних ресурсів набувають стратегічної важливості для забезпечення необхідних фінансових засобів для оборони та безпеки країни. Розумне фінансове планування, диверсифікація економіки та проведення реформ, спрямованих на підтримку внутрішнього підприємництва, можуть сприяти зменшенню вразливості економіки під час конфлікту.

У роботі проведено аналіз та охарактеризовано особливості економічної політики України в умовах збройної агресії. Здійснено короткий опис основних інструментів і пріоритетних напрямів підвищення ефективності заходів економічного регулювання в умовах обмеженості фінансових ресурсів та сповільнення темпів економічної динаміки.

Проаналізовано динаміку валового внутрішнього продукту України у 2012-2022 роках та відображено вплив структурних змін в економіці країни, що були викликані військовими діями.

Обґрунтовано пріоритети видатків зведеного бюджету України в умовах збройної агресії російської федерації, проаналізовано динаміку та структуру їх основних показників. Охарактеризовано основні засади грошово-кредитної політики для сповільнення темпів інфляції та забезпечення стабільності валютного курсу під час війни.

Визначено, що економічна політика та інструменти впливу на процеси виробництва в умовах воєнного стану мають бути спрямовані на збільшення інвестицій у реальний сектор економіки, нарощування виробничих потужностей країни, зокрема, оборонного сектору, накопичення ресурсного потенціалу, стимулювання розвитку найбільш перспективних виробництв і галузей, які забезпечують прибутковість та ефективність використання об'єктивно обмежених ресурсів.

Ключові слова: економічна політика, економічне регулювання, валовий внутрішній продукт, бюджетно-податкова політика, інфляція.

Harbar Zhanna Volodymyrivna Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Agrarian Management and marketing, Vinnytsia National Agrarian University, 21008, Vinnytsia, St. Сонячна, 3, tel.: (067) 984-74-14, <https://orcid.org/0000-0003-3492-9224>

Datsenko Vladyslav Kostyantynovich graduate student, Department of Agrarian Management and marketing, Vinnytsia National Agrarian University, 21008, Vinnytsia, St. Сонячна, 3, tel.: (068) 698-91-43, <https://orcid.org/0009-0009-4923-854X>

ECONOMIC POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF ARMED AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION

Abstract. The importance of economic policy is critical to achieving stability and recovery of the state, with the economic sphere acting as a key factor in social progress, determining its strength and ability to withstand the test of a period of military conflict. Economic policy is marked by a key role in providing resources for the needs of the armed forces, and the effectiveness of budget management and the maximization of the use of available financial and economic resources acquire strategic importance to ensure the necessary financial means for the defense and security of the country. Sound financial planning, diversification of the economy, and reforms aimed at supporting domestic entrepreneurship can help reduce the vulnerability of the economy during conflict.

The paper analyzes and characterizes the peculiarities of the economic policy of Ukraine in the conditions of armed aggression. A brief description of the main tools and priority directions for increasing the effectiveness of economic regulation measures in the conditions of limited financial resources and slowing down of economic dynamics was made.

The dynamics of the gross domestic product of Ukraine in 2012-2022 were analyzed and the impact of structural changes in the country's economy caused by military actions was reflected.

The priorities of expenditures of the consolidated budget of Ukraine in the conditions of armed aggression of the Russian Federation are substantiated, the dynamics and structure of their main indicators are characterized. The main principles of monetary policy to slow down inflation and ensure the stability of the exchange rate during the war are described.

It was determined that economic policy and tools for influencing production processes under martial law should be aimed at increasing investments in the real sector of the economy, increasing the country's production capacity, in particular the defense sector, accumulating resource potential, stimulating the development of the most promising industries and industries that ensure profitability and the efficiency of using objectively limited resources.

Keywords: economic policy, economic regulation, gross domestic product, budget and tax policy, inflation.

Постановка проблеми. Фаза розвитку конкурентного оточення в економіці висуває перед українськими компаніями та державою завдання активного пошуку новаторських методів і стратегій конкурентної боротьби. Особливої актуальності зазначене набуло з початку збройної агресії російської федерації, оскільки зумовило необхідність кардинальної зміни векторів економічної політики. Виклики, які постали перед економікою України, є безпрецедентними та потребують детального вивчення й аналізу з метою визначення дієвих рішень та методів управління, які принесли позитивний результат, проблемних та вузьких місць, що потребують удосконалення та є перспективними для розвитку. Цей комплексний підхід до вивчення заходів економічного регулювання спрямований на визначення стійких конкурентних переваг національної економіки для забезпечення зростання валового внутрішнього продукту, можливостей всіх секторів економіки забезпечувати внутрішній та зовнішній попит. Ключовим аспектом при вирішенні складних завдань економічної політики України в умовах збройної агресії є використання методик і підходів, спрямованих на створення адаптивних механізмів, здатних ефективно пристосовувати економічну систему країни до зовнішнього середовища, яке постійно змінюється.

У контексті війни важливість економічної політики є критичною для досягнення стабільності та відновлення держави, при цьому економічна сфера виступає як ключовий фактор суспільного прогресу, визначаючи його потужність і здатність витримати випробування періоду воєнного конфлікту. Економічна політика відзначається ключовою роллю у забезпеченні ресурсами для потреб збройних сил, а ефективність управління бюджетом та максимізація використання наявних фінансово-економічних ресурсів набувають стратегічної важливості для забезпечення необхідних фінансових

засобів для оборони та безпеки країни. Розумне фінансове планування, диверсифікація економіки та проведення реформ, спрямованих на підтримку внутрішнього підприємництва, можуть сприяти зменшенню вразливості економіки під час конфлікту. Крім того, економічна політика відіграє важливу роль у процесах відновлення після війни. Інвестиції в відновлення економічної інфраструктури, підтримка підприємств та створення нових робочих місць стають суттєвими факторами відновлення соціально-економічного благополуччя, створюють додаткові робочі місця та сприяють економічному зростанню.

Таким чином ефективна економічна політика в умовах збройної агресії російської федерації не лише акумулює необхідні ресурси для оборони країни, й формує основу для забезпечення стійкості та відновлення держави, дозволяючи їй успішно впоратися з викликами складних історичних періодів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні засади визначення сутності, принципів та основних засад економічної політики є предметом досліджень багатьох науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних. До таких авторів, які зробили вагомий внесок у дослідження питань економічної політики варто віднести: А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. М. Кейнса, Дж. Стігліца, М. Фрідмана, М. Потера, В. Гейця, Е. Лібанову, Д. Андрієвського, Ю. Бажала, К. Пастух, В. Коровія [7], П. Латаковського [8], М. Пасічного [9] та багатьох інших дослідників. При цьому наразі виникла необхідність у пошуку та розробці нових підходів до економічної політики, які б враховували необхідність забезпечення значних потреб у ресурсах для країни, де ведуться активні бойові дії. Зазначене створює передумови для подальших досліджень цієї тематики, її глибокого вивчення та аналізу для розробки виважених та ефективних управлінських рішень.

Перспективи подальших досліджень механізмів економічної політики України також мають ґрунтуватись на аналізі заходів економічного регулювання в умовах значної обмеженості внутрішніх фінансових ресурсів та пошуку можливостей для розширення інструментарію економічної політики в умовах динамічної трансформації зовнішнього та внутрішнього середовища країни.

Мета статті – проведення аналізу й визначення особливостей економічної політики України в умовах збройної агресії та характеристика основних інструментів і пріоритетних напрямів підвищення її ефективності в умовах обмеженості фінансових ресурсів та сповільнення темпів економічної динаміки.

Виклад основного матеріалу. Соціально-економічний розвиток суспільства є одним із найбільш важливих завдань функціонування держави та її інститутів. Забезпечення стабільного зростання економічної динаміки,

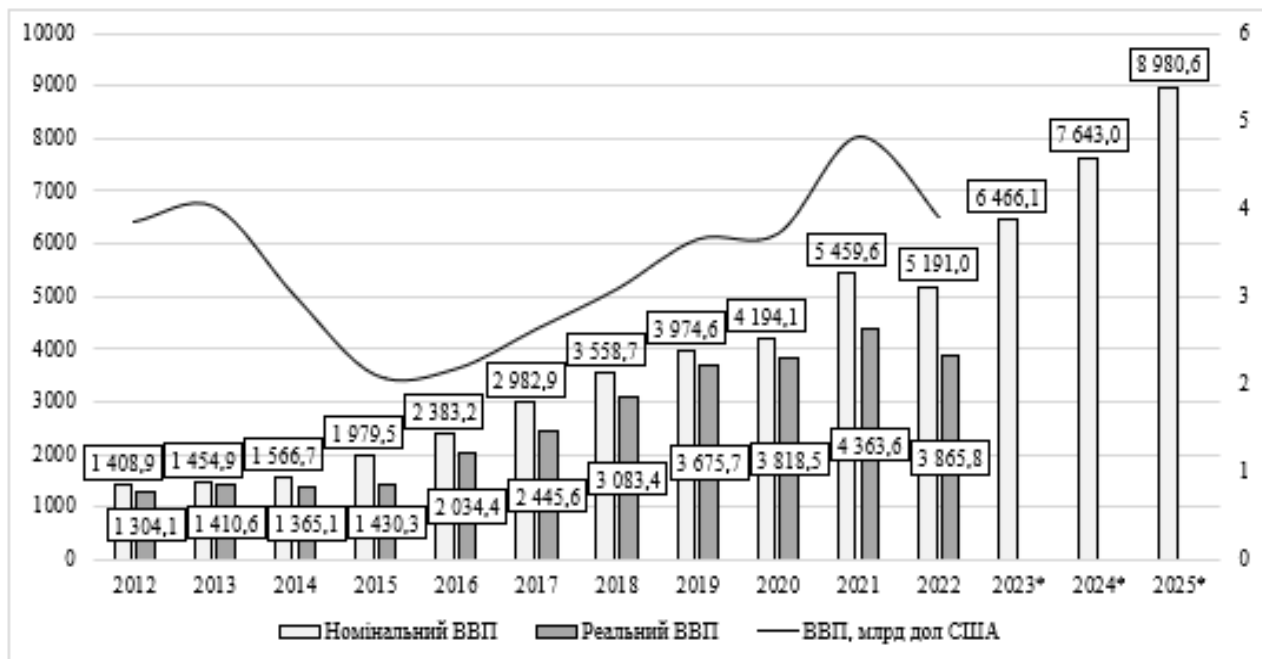
пошук нових, удосконалення або розширення можливостей існуючих інструментів забезпечення добробуту населення країни на сучасному етапі трансформації економіки України знаходиться у центрі уваги як провідних науковців так і державних діячів. В контексті зазначеного особливої значущості набувають питання удосконалення економічної політики держави, підвищення її гнучкості, волатильності та дієвості в складних економічних умовах.

У контексті сучасних трансформаційних процесів інструменти економічної політики держави є не просто технічними засобами розподілу та перерозподілу фінансових та інших активів, але й ключовими каталізаторами соціально-економічного розвитку. Вони відіграють важливу роль у створенні екосистеми, де миттєвість та ефективність заходів регулювання не тільки сприяють економічному розвитку, але і формують нові соціальні, технічні та фінансові парадигми.

Важливою є соціальна значущість економічної політики та її інструментів, яка полягає в їх здатності полегшувати повсякденне життя громадян, зокрема розширення можливостей використання різноманітних стимулів та важелів дозволяє ефективно управляти фінансами, зменшуючи часові та трудові витрати, що в свою чергу сприяє зростанню рівня продуктивності праці, промислової мобільності та віддачі економічних ресурсів. Також у складних економічних взаємозв'язках заходи економічного регулювання сприяють розвитку підприємництва та формуванню високоефективних бізнес-екосистем. Крім того вони створюють сприятливий ґрунт для електронної комерції, активізуючи підприємницькі ініціативи та стимулюючи конкуренцію, що, у свою чергу, відбивається на зростанні економіки в цілому.

Інструменти економічної політики на ринку фінансових послуг України розкривають потенціал для соціального включення, роблять фінансові послуги більш доступними, що в свою чергу дозволяє навіть тим, хто далекий від центрів фінансової активності, використовувати сучасні електронні системи та отримувати доступ до банківських послуг, що особливо актуально в умовах, коли доступ до фінансових послуг є одним із питань виживання людини. Таким чином взаємодія економічних та соціальних факторів впливу на економіку країни дозволяють зробити висновок, що вони виступають не просто як інструмент адаптивного регулювання, але як осередок інновацій, спрямованих на поліпшення якості життя та формування стійкої та високотехнологічної фінансово-економічної інфраструктури країни.

Динаміка економічного середовища України та результати функціонування всіх суб'єктів економічних відносин в країні безпосередньо відображаються у показниках валового внутрішнього продукту. Основні показники ВВП України у 2012-2022 роках представлено на рис. 1.

* – прогностичні показники відповідно до Основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки [1]

Рис. 1. Динаміка основних показників валового внутрішнього продукту України у 2012-2022 роках, млрд гривень.

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України, Міністерства економіки України

Як свідчать дані, представлені на рис. 1, динаміка основних показників ВВП України у 2012-2022 роках чітко відображає вплив структурних змін в економіці країни, що були викликані військовими діями. Так у 2014 році відбулося значне падіння реального ВВП та обсяг ВВП вираженого у доларах США. Анексія Автономної Республіки Крим та бойові дії на сході країни, які призвели до втрати потужних підприємств металургійної та видобувної промисловості негативно вплинули на стан економічної системи, крім того, значно знизився курс гривні до основних світових валют. Зазначене вплинуло не економічні настрої підприємств та населення. Подальше економічне зростання, яке спостерігалось у 2015-2021 роках безпосередньо пов'язане з відновленням економічної динаміки від початково низької бази, яка було сформована у 2014-2015 роках.

Разом з тим, після початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 року та окупації значної території України зрозуміло що економічна ситуація в країні значно погіршилась, що відображено на рис. 2.

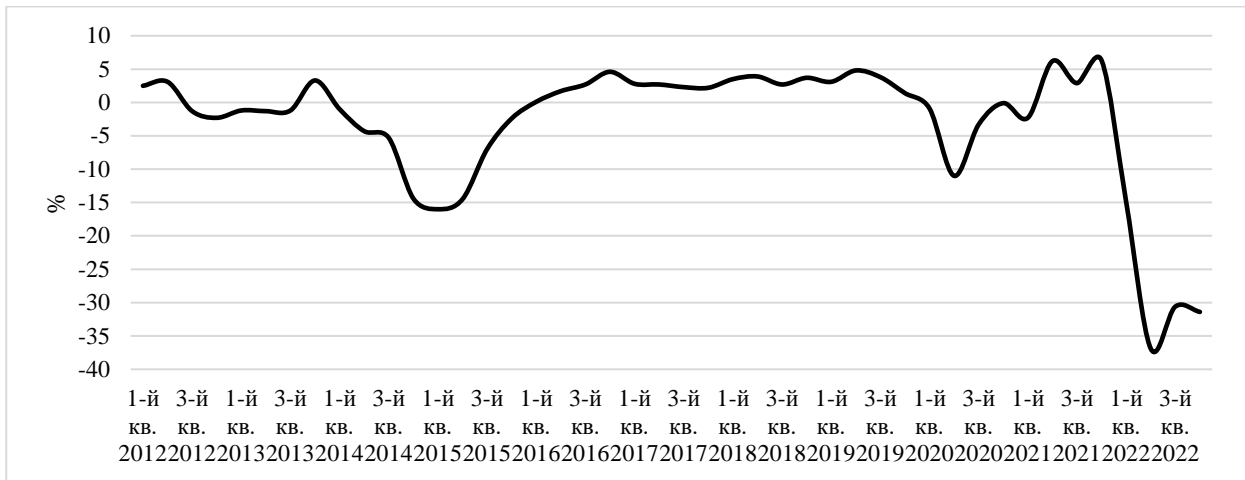

Рис. 2. Динаміка показника валового внутрішнього продукту у 2012-2022 роках (у % до аналогічного періоду попереднього року)

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України

Як свідчать дані рис. 2, після 24 лютого 2022 року ВВП України різко обвалився, так за перший квартал падіння склало 14,9 відсотка, за 2 квартал – 36,9 відсотка, за третій квартал – 30,6 відсотка, за четвертий квартал – 31,4 відсотка. Зрозуміло, що зазначені процеси повністю були обумовлені збройною агресією російської федерації та вплинули на структуру економіки країни.

За даними Міжнародного валютного фонду, представленими у його звіті, після початку війни органи державної влади України максимально оперативно здійснювали заходи направлені на коригування грошово-кредитної, валютної та фіскальної політики з метою збереження стабільності у фінансовому та валютному секторах. Одним із важливих рішень, які було прийнято в країні, було здійснення девальвації обмінного курсу для компенсації значних втрат міжнародних резервів, яких зазнала України. Такий крок сприяв стабілізації валютних запасів та збереженню загальної макроекономічної та фінансової стабільності. Фіскальна стратегія націлена на пріоритетні видатки, такі як оборона, соціальні виплати та гуманітарні потреби, а також, в межах можливостей, на відновлення критично важливої інфраструктури. Однак, невизначеність щодо обсягу фінансування залишається надзвичайно високою і залежить від тривалості та інтенсивності конфлікту, а економічні ризики визначаються великими, включаючи можливі додаткові пошкодження критичних інфраструктурних об'єктів чи нові перешкоди щодо розвитку сільського господарства та енергетики [2]. Постійні обстріли енергетичної інфраструктури призводять до значних втрат як важливих основних засобів та устаткування, яке необхідно оперативно відновлювати, так і до неможливості приватним сектором продовжувати свою виробничу діяльність. Зазначене негативно впливає на економіку та її можливості.

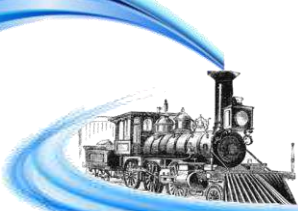

Науковці також відзначають, що особливо великих пошкоджень зазнав промисловий сектор економіки країни. Разом з тим він не зупинився, а продовжує функціонувати, пристосовувати свої виробничі потужності до роботи в умовах постійних обстрілів. Адаптивність, гнучкість та швидкий пошук та вибір альтернатив для забезпечення своєї роботи та можливість релокації наразі є одними з ключових ознак української промисловості. Автори статті «Економіка під час воєнного стану: проблеми й шляхи подолання кризи (український досвід)» під час своїх досліджень встановили, що «будівельний сектор зазнав найбільших втрат через зниження попиту на житло. Значних втрат зазнав і аграрний сектор, але працівники сільського господарства змогли адаптуватися до реалій воєнного часу та забезпечити продовольчі потреби населення України, зберігши при цьому лідируючі позиції постачальника сільськогосподарської продукції на світових ринках. Крім того, дослідження показало, що ІТ-сектор став одним із найбільш стійких секторів української економіки під час війни завдяки віддаленій роботі та можливостям переїзду». [3, с. 277].

Економічний спад 2022 року став найглибшим в історії України, привівши рівень ВВП до показників, характерних для початку 2000-х років. Важливим аспектом цього періоду є радикальна зміна структури економіки, особливо у зростанні ролі державного сектору. Державне фінансування стало значущим фактором, що підтримало інвестиції, хоча самі інвестиції суттєво зменшилися через високі ризики та погіршення фінансового стану підприємств. Зниження доходів громадян очікувано призвело до спаду приватного споживання. Відмінною рисою цього періоду є значний від'ємний внесок чистого експорту, який сформувався внаслідок глибокого спаду експортних обсягів через блокування морських портів та пошкодження виробничих потужностей.

Збройна агресія російської федерації проти України зумовила необхідність структурної перебудови системи видатків держави, що представлено на рис. 3. Структура зведеного бюджету України за функціональною класифікацією відображає ситуацію, коли на перший план виходять видатки на оборону, які у 2022 році зросли на 30,7 відсотка та склали 37,6 відсотка у загальній структурі витрат зведеного бюджету України. У 2023 році така динаміка продовжилась – видатки на оборону зросли на 9,7 відсотка у порівнянні з 2022 роком та на 40,3 відсотка у порівнянні з довоєнним 2021 роком.

Звісно, обмеженість фінансових ресурсів, досить незначна податкова база, з якої можна отримати доходи до державного бюджету, зумовили таку ситуацію, коли усі витрати невійськового характеру фінансуються за рахунок міжнародної фінансової допомоги, кредитів та грантів. Особливого значення тут набувають кошти отримані від Міжнародного валютного фонду, Світового банку, урядів країн Європейського Союзу. За даними Національного банку України обсяг залучених коштів у 2022 році склав 32,2 млрд. дол. США, у

2023 році цей показник збільшився на 10,7 млрд. дол. США та становив 42,9 млрд. дол. США. За орієнтовними прогнозами у 2024 році очікується зменшення розмірів зовнішньої фінансової допомоги на 5,5 млрд. дол. США до показника 37,4 млрд. дол. США [4].

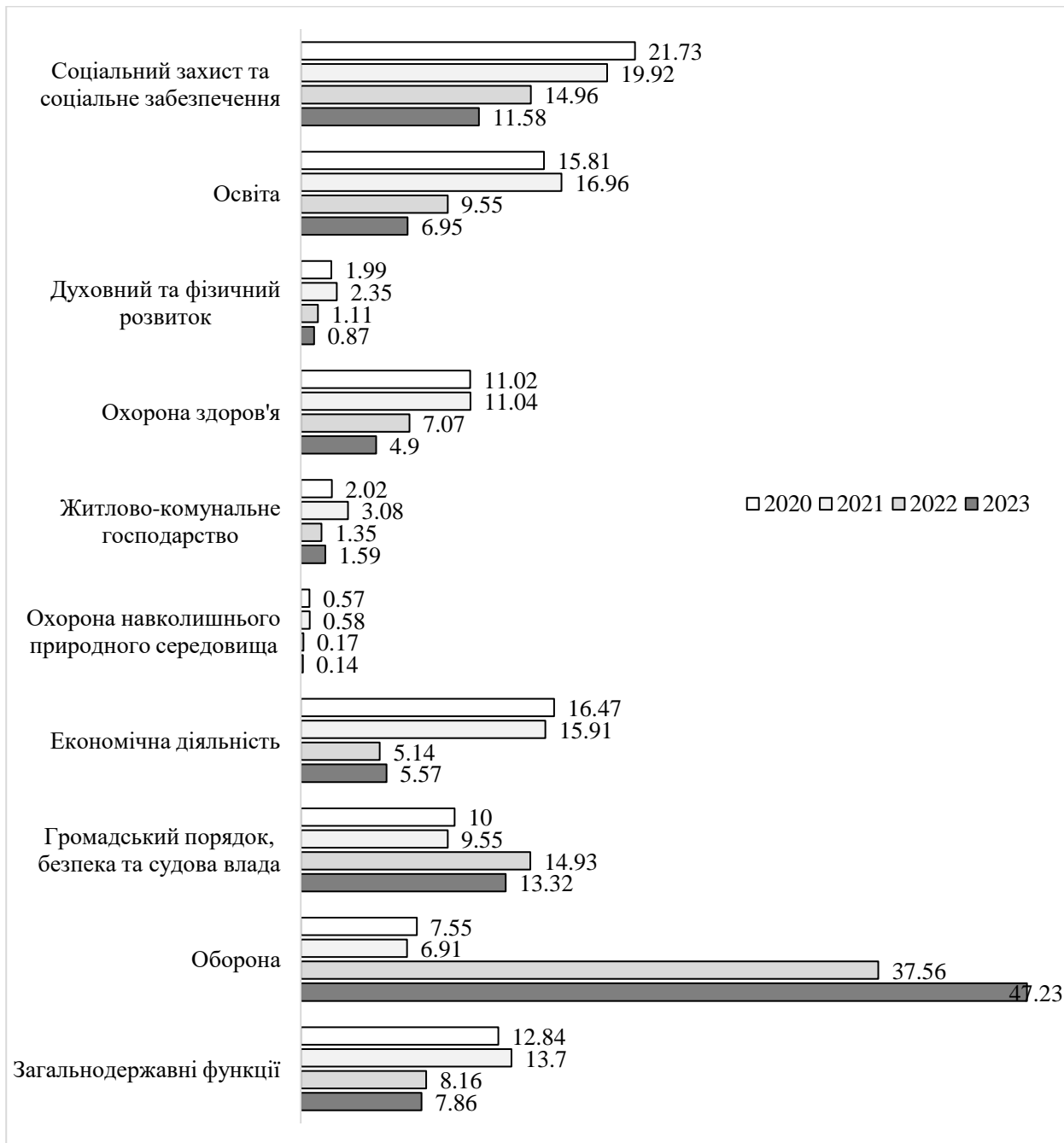

Рис. 3. Структура видатків зведеного бюджету України за функціональною класифікацією в 2018-2023 роках, %

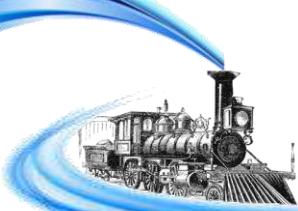
Джерело: розраховано автором на основі даних Міністерства фінансів України (<https://openbudget.gov.ua>)

За даними рис. 3. значного зростання також зазнали видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу (на 5,4 відсотка у 2022 році у порівнянні з 2021 роком). Загалом така ситуація є обґрунтованою та відображає необхідність забезпечення сил оборони відповідними фінансовими ресурсами. Так, з метою підвищення грошового забезпечення військовослужбовців одразу після початку широкомасштабного вторгнення Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», яка передбачає, зокрема, додаткову винагороду у розмірі 30 тис грн. на місяць військовим Збройних сил, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, розвідки Міністерства оборони, Національної гвардії, Державної прикордонної служби. Крім того, усім категоріям військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у бойових діях або забезпечують проведення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, розмір додаткової винагороди збільшується до 100 тис. грн. в розрахунку на місяць, пропорційно часу участі у таких діях та заходах. У випадку загибелі військовослужбовця членам його сім'ї виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 15 000 тис грн, яка розподіляється рівними частками на всіх отримувачів [5].

Видатки за іншими напрямками зазнали значних скорочень, особливо капітальні видатки, які не пов'язані з безпекою та обороною. Проте на досить високому рівні залишились видатки на соціальних захист та соціальне забезпечення населення (15,0 відсотка у 2022 році та 11,6 у 2023 році), освіту (9,6 відсотка у 2022 році та 7,0 у 2023 році), охорону здоров'я (7,1 відсотка у 2022 році та 4,9 у 2023 році). Хоча частка цих видатків загальній структурі знизилась у 2023 році це насамперед зумовлено значним зростанням саме військових видатків. Так номінальні показники видатків за цими функціями продовжили зростання.

Бюджетна складова є надзвичайно важливою у загальній фінансово-економічній системі країни, адже здійснює безпосередній вплив на економіку, в тому числі шляхом розподілу та перерозподілу ВВП. Саме тому формування виваженої бюджетно-податкової політики є одним з найважливіших завдань в умовах збройної агресії. У наукових дослідженнях при вивченні питань формування та забезпечення бюджетної безпеки країни зазначають, що «доцільним є підвищення ефективності фіскального регулювання економічного розвитку, розширення стимулюючого характеру бюджетної політики, посилення системи контролю за використанням фінансових ресурсів, що акумульовані в бюджетній системі. Продовження бюджетної децентралізації та надання місцевим бюджетам більших фінансових повноважень дозволить покращити реалізацію соціальної функції бюджету та створити передумови для розвитку

територіальних громад. Важливим є розширення функціоналу програмно-цільового методу планування бюджету, підходів до аналізу показників ефективності та результативності витрачання бюджетних коштів. Зазначене дозволить удосконалити інституційні засади бюджетної політики та посилити рівень бюджетної безпеки держави як короткостроковому так і в довгостроковому періоді» [6, с. 220].

У 2023 році спостерігалось помітне уповільнення темпів інфляції, і це, в певній мірі, було результатом реалізації консистентної монетарної стратегії, проведеної Національним банком України (рис. 4). Навіть при продовженні російської агресії, інфляційний тиск відчутно зменшився у минулому році. У листопаді річна інфляція знизилася до 5,1 відсотка, утримуючись на цьому рівні й у грудні. Зниженню цінового тиску значною мірою сприяли врожайні збори та падіння глобальних цін на енергетичні ресурси. Вагомого впливу на цей процес надав мораторій на підвищення тарифів на деякі комунальні послуги. У той самий період зниження базового рівня інфляції до 4,9 відсотка свідчить і про значущий вплив послідовної монетарної політики НБУ, зокрема заходів, спрямованих на забезпечення стабільності курсу та привабливості гривневих активів. Ці заходи сприяли покращенню очікувань щодо курсів валют та інфляції [4].

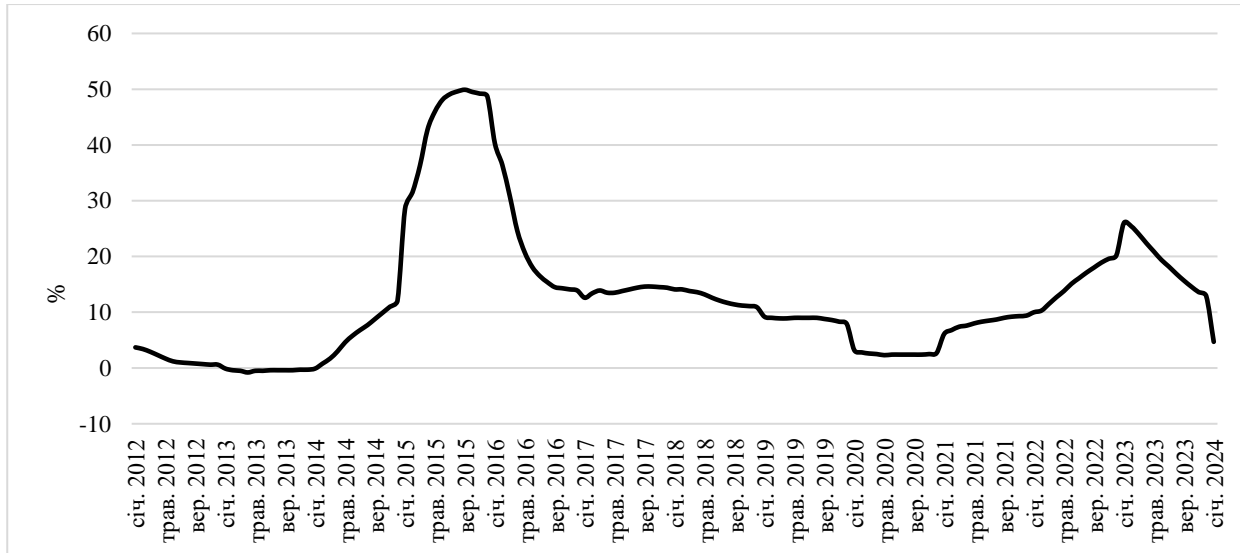

Рис. 4. Динаміка показника індексу споживчих цін у 2012-2023 роках (до відповідного періоду попереднього року), %

Джерело: розраховано автором на основі даних Національного банку України

В умовах ринкової економіки основним джерелом вільних грошових коштів для фінансування капіталовкладень реального сектору економіки є фінансовий ринок. Він забезпечує акумуляцію та ефективний перерозподіл капіталу в рамках економічної системи з метою забезпечення безперервності і рентабельності

процесу розширеного відтворення суспільного виробництва. В останні десятиліття фінансовий ринок стає ключовим елементом системи перерозподілу і трансформації заощаджень в інвестиції, за допомогою фінансових інструментів відбувається акумуляція вільних грошових коштів внутрішніх і зовнішніх інвесторів та передача їх суб'єктам господарювання для продуктивного використання.

Сучасний етап розвитку економічної системи України, особливо ринку фінансових послуг, відзначається вираженою необхідністю прискореного та якісного росту фінансової інфраструктури, розвитку платіжних інструментів відповідно до вимог нових стандартів та засад функціонування фінансового ринку в умовах військових дій. Трансформаційні процеси, пов'язані з цим, визначаються впровадженням нових нормативів їх діяльності та модернізацією банківської системи. Враховуючи ці умови, велике значення набуває роль фахівців-практиків на ринку фінансових послуг, які напряду впливають на процеси, спрямовані на вдосконалення нормативно-правової бази, технічного рівня, тарифної політики та відповідності міжнародним стандартам.

Огляд науково-теоретичних засад розвитку інформаційної економіки, визначеної як парадигма глобальної інформатизації суспільства, надає можливість робити значущі висновки. Зокрема, проблема формування інформаційної (цифрової) економіки є актуальною для всіх країн, оскільки вирішення цього питання впливає на обґрунтованість дій бізнесу та уряду у виборі стратегій розвитку національних економік. Подальший розвиток інформатизації суспільства та широке використання інноваційних технологій у міжнародних економічних відносинах в умовах фінансової глобалізації призводять до змін у глобальній фінансовій інфраструктурі та зменшення сегментації фінансового ринку за рахунок створення інтегрованих фінансових послуг.

Висновки. В умовах збройної агресії російської федерації проти України відбуваються глибокі трансформації в фінансовій, бюджетній, податковій, страховій системах, економічному житті країни, включаючи технічне забезпечення, технологічне удосконалення та використання нових інструментів. Ці зміни мають місце як на глобальному рівні, де з'являється потреба у нових дієвих засобах регулювання економічної системи країни, що зумовлено розвитком ринкових відносин та трансформаційними процесами на світових товарних ринках. На макрорівні необхідно формувати інституційні засади розвитку інноваційних інструментів регулювання національної економіки.

Курс України на європейську інтеграцію невід'ємно пов'язаний із необхідністю адаптації економічної системи до європейських стандартів, що вимагає вжиття низки заходів регуляторного впливу. Перехід до європейської інтеграції та активний розвиток ринкових відносин вимагають не лише

перегляду основних понять та підходів, але і гармонізації національних економік, адаптації заходів економічної політики до міжнародних стандартів.

Завдяки виваженій економічній політиці та дієвим заходам впливу на процеси виробництва стає можливим інвестування значних обсягів коштів у реальний сектор економіки, нарощування виробничих потужностей країни, зокрема оборонного сектору, накопичення ресурсного потенціалу, стимулюється розвиток найбільш перспективних виробництв і галузей, які забезпечують прибутковість та ефективність використання об'єктивно обмежених ресурсів, трансфер капіталів, що сприяє впровадженню новітніх наукових досягнень і технологій у виробництво.

Література:

1. Про схвалення основних прогнозних макрпоказників економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023>.
2. Ukraine: Request for Purchase Under the Rapid Financing Instrument-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/10/19/Ukraine-Request-for-Purchase-Under-the-Rapid-Financing-Instrument-Press-Release-Staff-524913?cid=em-COM-123-45549>.
3. Золотова О., Іванова В., Симак Д., Кудінов О., Славута О. Економіка під час воєнного стану: проблеми й шляхи подолання кризи (український досвід). *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2023. № 3 (50). С. 265–281. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.4076>.
4. Про схвалення Інфляційного звіту : Рішення Правління Національного банку України від 25 січня 2024 року № 30рш. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q1.pdf?v=6
5. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022>.
6. Собчук С.І. Особливості формування бюджетної безпеки держави. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 41. С. 212–221.
7. Коровій В.В. Державна фінансова політика : монографія. Київ : КНТЕУ, 2021. 388 с.
8. Латковський П.П. Фінансова політика в умовах військового стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 223–227. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.42>
9. Пасічний М.Д. Фінансова політика держави : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 440 с.

References:

1. Pro skhvalennya osnovnykh prohnznykh makropokaznykiv ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrayiny na 2024-2026 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1315 [On the approval of the main forecast macro-indicators of the economic and social development of Ukraine for 2024-2026 : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №. 1315] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023>.

2. Ukraine: Request for Purchase Under the Rapid Financing Instrument-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. Retrieved from : <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/10/19/Ukraine-Request-for-Purchase-Under-the-Rapid-Financing-Instrument-Press-Release-Staff-524913?cid=em-COM-123-45549>.

3. Zolotova O., Ivanova V., Symak D., Kudinov O., Slavuta O. (2023) *Ekonomika pid chas voyennoho stanu: problemy y shlyakhy podolannya kryzy (ukrayins'ky dosvid)* [Economy during martial law: problems and ways to overcome the crisis (Ukrainian experience)]. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 3, 50, 265–281.

4. Pro skhvalennya Inflyatsiynoho zvituv : Rishennya Pravlinnya Natsional'noho banku Ukrayiny № 30rsh [On the approval of the Inflation Report : Decision of the Board of the National Bank of Ukraine № 30rsh]. Retrieved from : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q1.pdf?v=6.

5. Pytannya deyakykh vyplat viys'kovosluzhbovtsham, osobam ryadovoho i nachal'nyts'koho skladu, politseys'kym ta yikh sim"yam pid chas diy voyennoho stanu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 168 [The issue of certain payments to military personnel, rank and file officers, police officers and their families during martial law : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №. 168] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022>.

6. Sobchuk S.I. (2019) Osoblyvosti formuvannya byudzhethnoyi bezpeky derzhavy [Peculiarities of the formation of budgetary security of the state]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu – Economic Bulletin of the University*, 41, 212-215. [in Ukrainian].

7. Korovii V.V. (2021) Derzhavna finansova polityka [State financial policy]. Kyiv : KNTEU. [in Ukrainian].

8. Latkovskiy P.P. (2022) Finansova polityka v umovakh viiskovoho stanu [Financial policy under martial law]. *Analitychno-porivnialne pravoznnavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, 1, 223-227. [in Ukrainian].

9. Pasichnyi M. D. (2019) Finansova polityka derzhavy [State financial policy]. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un- t. [in Ukrainian].